

Näs bytomt

Arkeologisk utredning etapp 2

Fornlämning Österåker 590

Näs 7:5

Österåker socken och kommun

Stockholms län

Uppland

Britta Kihlstedt

Näs bytomt

Arkeologisk utredning etapp 2

Fornlämning Österåker 590
Näs 7:5
Österåker socken och kommun
Stockholms län
Uppland

Britta Kiblstedt

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2017

Omslag: Storskifteskarta över Näs by från 1756 (LMM Akt nr 01-ÖST-9).

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande MS2012/02954.

ISBN 978-91-7453-257-9

Tryck: JustNu, Västerås 2017

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning.....	6
Syfte och metod.....	6
Näs by – kort historisk översikt	7
Utredningsområdet	8
Resultat	10
Bytomtens västra del.....	10
Bytomtens nordöstra del	13
Bytomtens sydöstra del.....	14
Kommentar och utvärdering.....	17
Referenser.....	19
Kart- och arkivmaterial.....	19
Litteratur	19
Tekniska och administrativa uppgifter	20
Bilagor.....	21
Bilaga 1. Objektsbeskrivningar.....	21
Bilaga 2. Schakttabell	23

Figur 1. Utredningsområdet vid Näs (markerat med blå ring) ligger intill Täljöviken, söder om Åkersberga samhälle. Utdrag ur den digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk utredning, etapp 2, inom Näs bytomt, Österåker 590, efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län. Anledningen till utredningen är planerad bostadsbebyggelse inom området.

Syftet var att försöka klarlägga var inom bytomten, som fortfarande är bebyggd och i bruk, anläggningar och kulturlager finns. Målsättningen var att resultatet ska kunna vara ett stöd vid planeringen av byggnation i området och att det ska utgöra beslutsunderlag för Länsstyrelsens fortsatta hantering av ärendet. Arbetet har innefattat kontroll av äldre kartor, kartering av synliga lämningar och utredningsgrävning.

Vid utredningen dokumenterades sammanlagt 23 lämningar, varav 15 var synliga ovan mark och återstoden framkom vid schaktning. Huvuddelen utgörs av husgrunder, terrasseringsar, hägnader och liknande som troligen kan kopplas till den historiska bytomten, många överensstämmer med bebyggelselägena på 1700-talet men kan även vara äldre. I de flesta fall bör de inte vara yngre än 1832, då flera av 1700-talsgårdarna lagts öde vid denna tid.

Vid schaktningen påträffades bara få anläggningar eller avsatta kulturlager. Däremot framkom inom flera områden relativt kraftiga, kulturpåverkade lager med fynd av tegel, keramik, glas och porslin. I allmänhet tolkas dock inte dessa som avsatta kulturlager i egentlig mening, med bevarad stratigrafi, utan de förefaller omrörda, troligen primärt av odling/betestrampning, men kanske också av senare aktiviteter på platsen. I schakten framkom främst fynd av 1800–1990-talskaraktär, med sparsamma inslag av äldre fynd (1700-tal) i ett fåtal schakt.

Bäst bevarade spår av äldre bebyggelse förefaller finnas i hagmarkerna i väster respektive nordöst, medan omfattande störningar finns i östra delen, i och intill den stora ladan, liksom på gårdsplanen öster om denna. Bilden är dock komplex och störningar från sentida aktiviteter finns inom stora delar av bytomten samtidigt som mindre områden med bevarade lämningar finns även inom den sydöstra delen.

Lämningar från medeltid och förhistorisk tid är få, vilket indikerar att den äldre bebyggelsen varit av begränsad omfattning och/eller har legat utanför området. Det är också möjligt att de mer diskreta spåren från dessa perioder i hög grad förstörts av senare tiders verksamhet.

Bytomtens begränsning har justerats åt norr för att inkludera de husgrunder som finns i den delen.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk utredning, etapp 2, inom Näs bytomt efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län. Anledningen till utredningen är planerad bostadsbebyggelse inom området. Fältarbetet utfördes under fem dagar i slutet av april 2017.

Utredningsetappen har föregåtts av en arkeologisk utredning inom ett större planområde, vilken utfördes under åren 2012–2013, även den av KM (Kihlstedt 2013). Vid utredningen avgränsades Näs bytomt byråmässigt, med utgångspunkt från 1756 års storskifteskarta, men inga sökschakt grävdes inom bytomten. Detta då det bedömdes vanskligt att gräva på grund av befintlig bebyggelse och/eller närhet till andra fornlämningar. Utredningsgrävning inom tomten skulle heller inte förändra dess status då den innehöll synliga lämningar som härrörde från 1700-talet eller tidigare, men var bebyggd och därför formellt inte kunde klassas som fornlämning. Inför den nu planerade byggnationen bedömde Länsstyrelsen att en utredning, etapp 2, krävdes även inom bytomten för att få en uppfattning om omfattningen av anläggningar och kulturlager inom tomten.

Området runt Täljöviken har även omfattats av en kulturhistorisk analys och en kulturmiljöinventering utförda av Stockholms Länsmuseum 2004–2005 (Grönvall & Lilja 2004; Lilja 2005). I den förstnämnda utpekades området runt Näs som ett värdefullt äldre kulturlandskap och i den senare klassas hela bebyggelsemiljön vid Näs gård som kulturhistoriskt värdefull.

Syfte och metod

Syftet med den nu utförda utredningsetappen var att försöka klarlägga var inom bytomten anläggningar och kulturlager finns. Målsättningen var att resultatet ska kunna vara ett stöd vid planeringen av byggnation i området och att det ska utgöra beslutsunderlag för Länsstyrelsens fortsatta hantering av ärendet.

- Arbetet inleddes med rektifiering av relevant äldre kartmaterial för att få kunskap om läget för 1700- och 1800-talens olika gårdar och hus.
- Därefter utfördes en kartering av synliga lämningar i fält. De inledande momenten syftade till att skapa ett underlag för att kunna värdera och tolka de anläggningar och lager som förväntades framkomma vid sökschaktningen.
- Utredningsgrävning varvid mindre sökschakt upptogs med maskin för att försöka klarlägga förekomst av kulturlager och anläggningar/konstruktioner under mark inom bytomtens olika delar. Schakten grävdes skiktvis ned till den nivå där lämningar påträffades, alternativt ner till orörda lager.

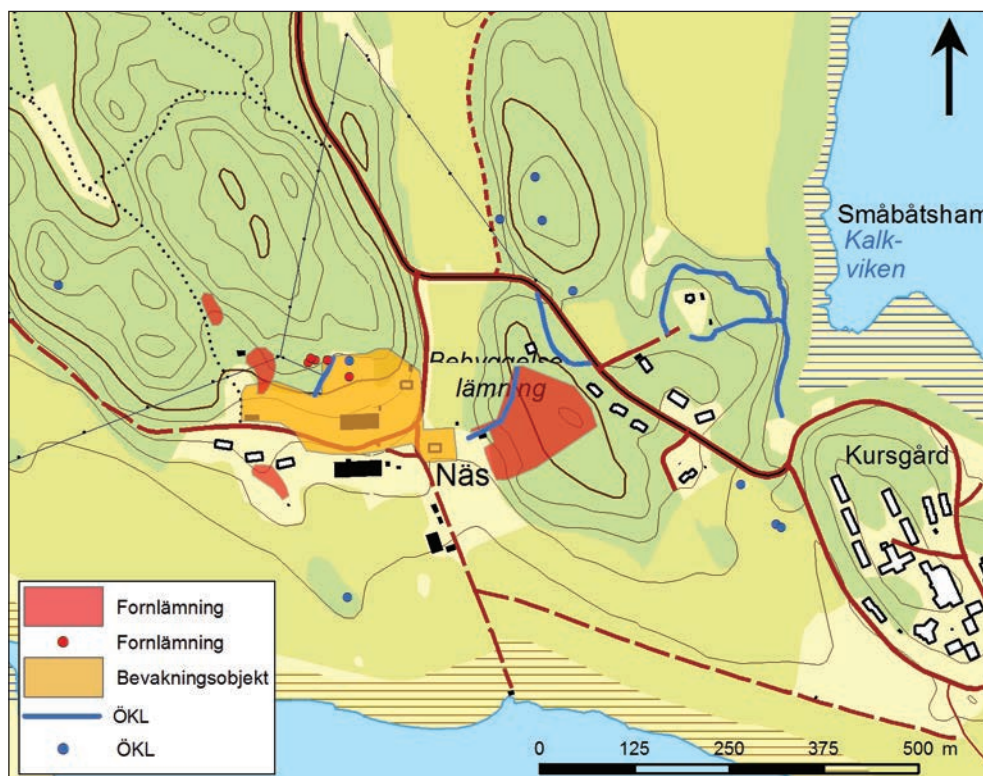
Figur 2. Sökschakt upptogs även inne i en av de stora ladugårdarna på platsen. Foto Ann Vinberg.

- Vid behov rensades anläggningar och i några fall genomgrävdes mindre partier av dessa för att klarlägga deras karaktär. Huvuddelen av de lager som påträffades genomgrävdes med maskin för att klarlägga deras karaktär, någon egentlig undersökning av lämningarna gjordes dock inte.
- Schakt och anläggningar, liksom relevanta topografiska element, mättes in med RTK GPS. Övrig dokumentation skedde genom fotografering och beskrivning.

Näs by – kort historisk översikt

Bytomten ligger på ett näs mellan två smala vikar som sträcker sig in i landet från sydväst – Täljöviken i väster och Tunafjärden i öster (figur 1). Den sistnämnda har utgjort inloppet till den forna farleden Långhundraleden upp mot Uppsala, vilket gjort läget strategiskt främst under vikingatid. Från de skogbevuxna höjdpartierna i norr sluttar marken ner mot Täljöviken och öppen, låglänt odlingsmark i söder. Bebyggelsen ligger i brytningszonen mellan skogs- och åkermark, 15–25 m ö.h. (figur 3).

Näs nämns första gången i de skriftliga källorna på 1200-talet (Ortnamnsarkivet: *andreas de Naes* 5/6 1295, SD 2 s. 265). De intilliggande gravfälten tyder dock på att gården/byn är äldre och etableringen av gården har föreslagits ske under vikingatid som en avskottning från det intilliggande Husby (Zachrisson 1998 s. 349 f. och där anført arbete).

Figur 3. Utdrag ur den digitala fastighetskartan med bytomten (markerad som bevakningsobjekt) och närliggande lämningar markerade. De två fornlämningarna i väster är båda registrerade som gravfält (Österåker 12:1 i norr och 67:1 i söder), varav det i norr är svarbedömt. Norr om bytomten finns tre gravar och i samma område två busgrunder och en hägnad (övrig kulturhistorisk lämning). Den stora fornlämningen öster om bytomten är rester efter bebyggelse från 1700-talet som dock aldrig färdigställdes (Österåker 68:1). I övrigt finns inga fornlämningar i närområdet, men flera väglämningar, röjningsrösen m.m. klassade som övriga kulturhistoriska lämningar (ÖKL). Skala 1:10 000.

Att gården har förhistoriska anor indikeras också av den silverskatt som härrör från platsen. Denna påträffades år 1704 och är en av Sveriges största vikingatida myntskatter. Det rör sig om cirka 2 800 mynt med en sammanlagd vikt av 4,3 kg. Myntens dateringar tyder på att de deponerats under tidigt 1000-tal, det yngsta myntet dateras till år 1006 (Zachrisson 1998).

Under 1200-talet ägdes gården av kyrkan och låg under Tuna för att på 1500-talet vara frälseägd och bestå av fem hemman (Grönwall & Lilja 2005 och där anförda källor). Enligt jordeboken 1704 finns 4 hemman i byn (Zachrisson 1998, s. 350). Det är vid denna tid befallningsmannen Lars Roberg, som innehade ena halvan av Västergården, påträffar den nämnda silverskatten vid markarbeten (se vidare nedan).

Den äldsta kartan är en storskifteskarta från 1756 (figur 5), då bebyggelsen åter består av fem gårdar. Vid denna tid ägdes tre av gårdarna, Väster-, Mellan- och Nedergården, av Jonas Ahlbom som uppför en herrgård på platsen för Nedergården. Näs övertas av Ahlboms barnbarn Claes Gyllenadler 1825 och en arealavmätning från 1832 visar att de flesta gårdarna vid denna tidpunkts lagts öde och bara herrgården finns kvar. Under senare delen av 1800-talet uppförs de två stora ladugårdarna som dominerar bebyggelsebilden på den ekonomiska kartan från 1952. På 50-talskartan syns också en byggnad på platsen för Västergården, vilken utgjort statar bostäder, enligt uppgift från markägarna. Byggnaden är riven idag, men i övrigt speglar 1950-talskartan i stora drag dagens bebyggelse.

Utredningsområdet

Vid den tidigare utförda utredningen avgränsades bytomten på basis av bebyggelsens utbredning på 1756 års karta, med en utvidgning i norr för att inkludera den husgrund som noterats där (Österåker 506). Denna yta är cirka 22 000 m² stor. Den medeltida och förhistoriska bebyggelsen kan ha legat i intilliggande partier, utanför det som blev den historiska bytomten. I enlighet med Länsstyrelsens anvisningar genomfördes dock utredningsgrävningen enbart inom den avgränsade historiska tomten.

Inom bytomten finns idag befintlig bebyggelse, bland annat i form av en stor lada och två bostadshus. Flera grusvägar löper genom området och söder om ladan finns en större grusad plan. I övrigt utgörs utredningsområdet av tomtmark, trädgårds- och gräsytor samt hagmark.

Figur 4. Hagmarken i bytomtens nordöstra del, med husgrunden Österåker 506 i förgrunden. Bakom gården skymtar Täljövikens vatten. Från NV. Fotograferat 2013 av Britta Kihlstedt.

Figur 5. Näs by under 250 år. Nederst den äldsta kartan, en storskifteskarta från 1756 då det ser ut att finnas fem gårdar i byn; Västergården, Mellangården, två Skattegårdar och Nedergården. På en arealmätning från 1832 framgår att flera av gårdarna lagts öde. På ekonomiska kartan från 1952 syns de två stora ladugårdarna som byggdes på slutet av 1800-talet och också statarbostaden vid det gamla läget för Västergården. Överst utdrag ur dagens digitala fastighetskarta. Skala 1:4 000.

Resultat

Vid den nu utförda utredningen etapp 2 karterades totalt 15 objekt som är synliga ovan mark och ytterligare 8 objekt i form av anläggningar/lager som framkom i de 27 schakt som grävdes (figur 16). Lämningarna var av varierande karaktär men hör troligen i huvudsak till bytomtens senare nyttjandefaser, endast ett fåtal lämningar som kan vara förhistoriska påträffades. Nedan presenteras resultatet översiktligt i text och på planer uppdelat på den västra, nordöstra respektive sydöstra delen. Objekts- och schaktbeskrivningar återfinns i bilaga 1 och 2.

Bytomtens västra del

I bytomtens västra del finns flera synliga spår efter bebyggelse som troligen hör till den historiska Västergården. Området utgörs av sydsluttande hagmark nedanför ett blockigt höjdparti i norr. Området är generellt omrört och svårbedömt.

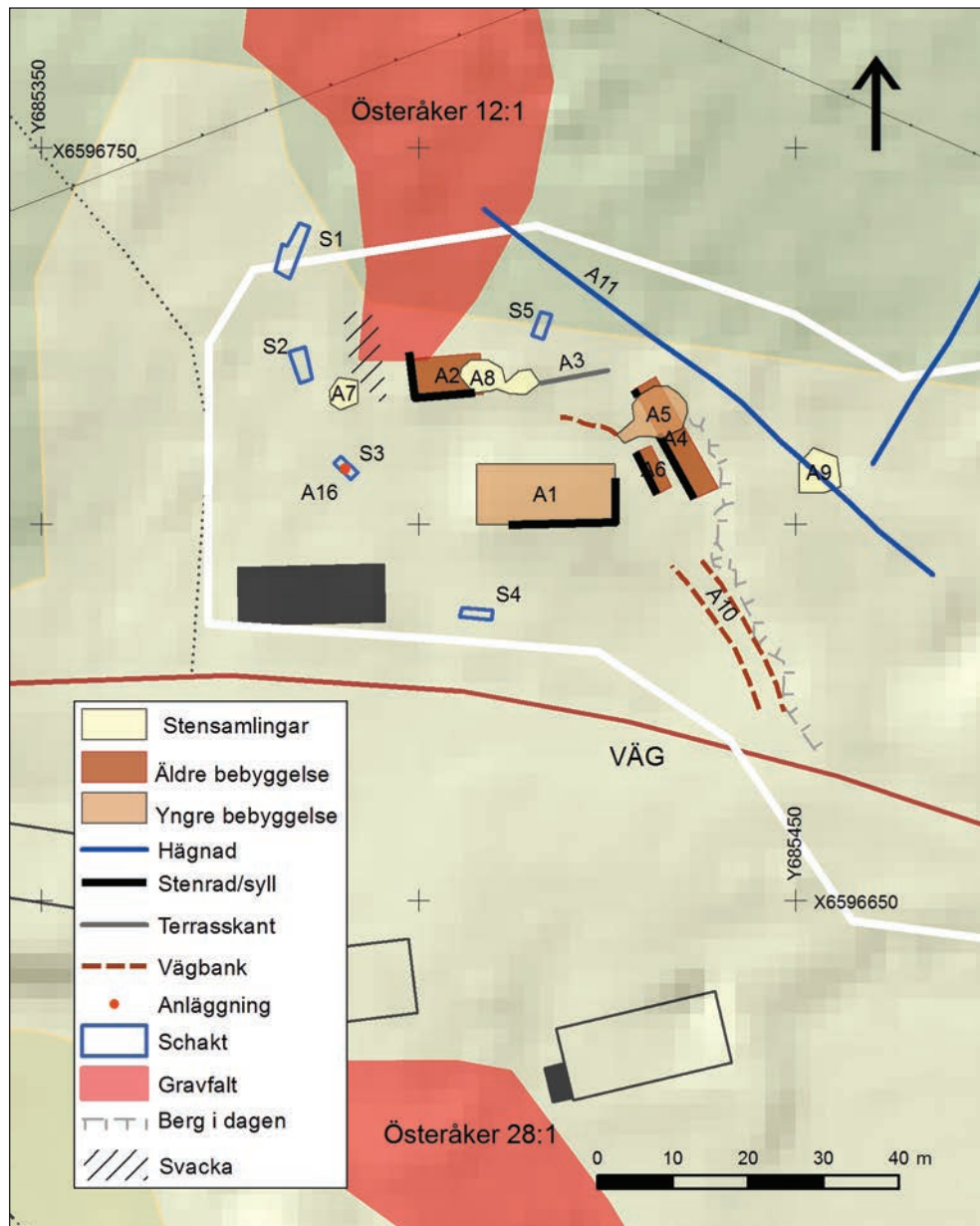
Bland lämningarna finns husgrund/stensatt terrass som möjligen härrör från ett boningshus (A2, figur 7). Den är dock delvis skadad och svåravgränsad och fortsätter österut i en mindre markant terrassering (A3). Platsen överensstämmer grovt med läget för Västergårdens manbyggnad på 1750-talet, men skulle också kunna vara den terrassering/stenmur som nämns av upphittaren av silverskatten, Lars Roberg (citerad i Zachrisson 1998, s. 349f). Västergården bestod då av två små mangårdar och mellan dem löpte en stenmur. Roberg skriver att det var när han jämnade ut marken genom att kasta upp jord från den södra sidan av muren till den norra som skatten påträffades (söder om muren). Dessa markarbeten skulle kunna ha skapat den terrassering som syns idag.

Figur 6. Anläggning 2 från sydväst. Foto Britta Kihlstedt.

Sydost om nämnda lämningar finns två grunder i form av stenrader (A4 och A6), där åtminstone den förstnämnda troligen är en ladugrund (se figur 8). Ladugrunden ligger intill ett parti där berget går i dagen och längs med bergskanten löper en äldre vägbank (A10, se figur 9). Öster om området med bebyggelserester löper också en stenrad/hägnad (A11) i gränsen mot blockigare, mer höglänt skogsmark. Det finns också några stensamlingar/röjningsrösen i området (A7–9)

Från senare tid finns en husgrundsplata (A1) som utgör rester efter en statarbyggnad (enligt uppgift från markägarna). Huset uppfördes troligen under tidigt 1900-tal eller sent 1800-tal och revs först vid mitten av 1900-talet – huset finns kvar på den ekonomiska kartan från 1950. Från samma tid som statarbostaden härrör troligen den jordkällare som är ingrävd i en av ladugårdsgrunderna i öster (A5).

Figur 7. Plan över den västra delen av utredningsområdet med schakt och anläggningar markerade på ett utdrag av den digitala fastighetskartan över en karta med terrängskuggning, skala 1:600. Bytomtens begränsning (baserad på 1756 års karta) är markerad med vit linje.

A nr	Typ	Prel. datering	Anmärkning
A1	Husgrund	1800-1900-tal	Statarbostad
A2	Husgrund?	1700-tal	Ev. terrassering
A3	Terrasskant	1700-tal?	
A4	Husgrund?/stenrad	1700-tal?	Ladugrund?
A5	Källare	1800-1900-tal	
A6	Husgrund?/stenrad	1700-tal?	Uthus/ladugrund?
A7	Stensamling/röjningsröse	Oklar	
A8	Stensamling/röjningsröse	Oklar	
A9	Stensamling/röjningsröse	Oklar	
A10	Vägbank	Oklar	
A11	Hägnad	Oklar	
A16	Stolphål	Oklar	Sentida karaktär

Tabell 1. Lämningar inom den västra delen av utredningsområdet, jämför figur 6.

Figur 8. A4, en husgrund/ stenrad, från söder. Foto Britta Kihlstedt.

Figur 9. A10, en vägbank, från söder. Foto Britta Kihlstedt.

I norr finns fornlämningen Österåker 12:1, registrerat som ett gravfält. Lämningens karaktär är oklar, det beskrevs ursprungligen som ett område med stensättningsliknande lämningar och husgrunder, men registrerades som gravfält i samband med digitaliseringen av fornlämningsregistret. Dess södra del tangerar husgrunden A2, men här finns inga gravar synliga ovan mark. Dryga 10-talet meter norr om husgrunden finns några förhöjningar som skulle kunna vara gravar men som är skadade och svårbedömda, övriga delar är bevuxna med snår och buskar, vilket gör det svårbesiktigt.

Fem schakt upptogs i området. De två längst i nordväst placerades båda väster om gravfältet, över svaga förhöjningar som misstänktes vara gravar eller husgrunder, vilket dock inte var fallet. Att lämningen skulle kunna vara bebyggelseämningar stöds av Robergs uppgifter om att det tidigare har funnits två hemman på Västergården. Som framgick av figur 3 finns ytterligare två områden med gravar i anslutning till Näs, dels ett mindre gravfält med en hög och några stensättningar söder om bytomten (Österåker 67:1), dels tre högar i norr. Dessa gravar skulle kunna överensstämma med den föreslagna sena etableringen av Näs gård, snarare än ett mer omfattande gårdsgravfält. Sammantaget skulle detta kunna tyda på att Österåker 12:1 innehåller bebyggelseämningar snarare än gravar.

Inga anläggningar förutom ett stolphål av sentida karaktär (A16) påträffades vid schaktningen i området. Däremot framkom relativt kraftiga kulturpåverkade lager med fynd av tegel, keramik, glas och porslin. I synnerhet i schakt 3 var lagret under grässvålen mörkt och kraftig humöst, här framkom tillsammans med fynd av 1800–1900-talskaraktär även enstaka fynd av keramik med en trolig datering till 1700-tal. Vi bedömer dock inte lagren i schakten som avsatta kulturlager i egentlig mening, med bevarad stratigrafi, utan de förefaller omrörda, troligen primärt av odling/betestrampning, men kanske också av senare aktiviteter på platsen.

Bytomtens nordöstra del

Denna del av bytomten utgörs huvudsakligen av sydsluttande öppen hagmark med ett lite mer blockigt höjdparti i nordost, även detta hagmark. Centralt i området ligger en markant husgrundsterrass (Österåker 500) som är registrerad sedan tidigare. Denna sammanfaller med läget för boningshuset som tillhört den västra Skattegården på 1700-talet, men har enligt markägarna varit bebyggd in på 1900-talet ("Mahognyvillan"). Norr och nordväst om denna finns flera lämningar: en källa, en husgrund (möjligen smedja), en hägnad och tre gravar. Dessa lämningar beskrivs i den tidigare utredningsrapporten.

Tre husgrunder karterades vid den nu utförda utredningen, se figur 12. Dessa ligger på höjdpartiet i nordost. Den tydligaste är husgrundsterrassen A13 (figur 10) och norr därom ligger A15 och A14, som är lite mer oklara till karaktären (figur 11). Dessa tre grunder hör troligen till den östra Skattegården på 1700-talet, men de ligger lite norr om byggnaderna på kartan, vilket gör tolkningen aningen osäker. Förskjutningen kan dock bero på svårigheter att rektifiera kartan.

10 schakt grävdes i denna del av området. Ett av schakten upptogs för att kontrollera den nämnda grunden A14, vilken först misstänktes vara en grav. Övriga schakt upptogs för att kontrollera förekomst kulturlager och konstruktioner under mark mellan de synliga lämningarna. Bara två anläggningar framkom i schakten Den ena (A22) fanns i schakt 20 och utgjordes av en stenpackning med okänd utbredning, möjligen en aktivitetsyta av något slag, exempelvis en gårdsplan eller golvyta. Fynden i schaktet tyder på en datering till den historiska bytomtens tid (1700–1800-tal) men detta är osäkert. Den andra anläggningen (A23) utgjordes av en stensamling, möjligen ett stolpstöd/stolphål, vilket dock bedöms som sentida.

Figur 10. A13, en husgrund, från sydväst. Foto Britta Kihlstedt.

Figur 11. A15, en husgrund(?), från sydväst. Foto Britta Kihlstedt.

I schakten ovanför respektive nedanför husgrundsterrassen Österåker 500 fanns under grässvålen upp till 0,50 meter tjocka mörkt svartbruna, humösa och något sotiga lager innehållande tegel, porslin, glas och keramik. Inte heller dessa uppfattades som avsatta kulturlager utan som delvis omrörda, relativt sent tillkomna lager med skräp och avfall huvudsakligen från 1700- och 1800-tal, men även från 1900-tal. Det fanns några större och mindre nedgrävningar med samma fyllning som lagren, men inga äldre konstruktioner eller stratigrafiska horisonter kunde identifieras.

Även i schakten väster om den nämnda grunden framkom kraftiga kulturpåverkade lager med spridda fynd från historisk tid. Dessa hade en tydlig karaktär av odlingsjord, i synnerhet schakt 27, som också sammanfaller med en täppa på 1700-talskartan.

Bytomtens sydöstra del

Den sydöstra delen av området utgörs av den nuvarande gårdsplanen och området i och intill den norra ladan. Området är kraftigt omdanat under sent 1800- och 1900-tal och innehåller inga synliga äldre lämningar.

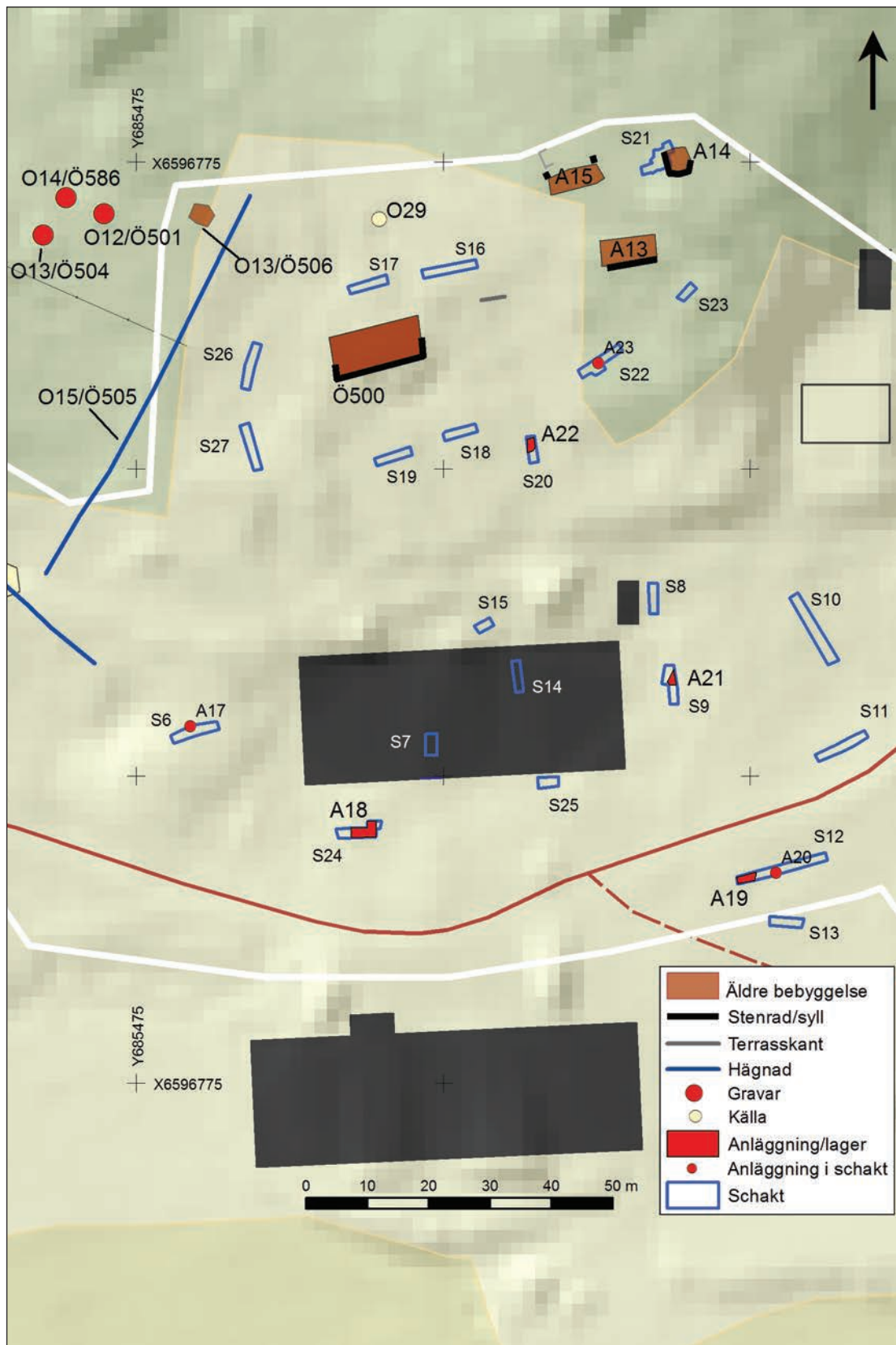
12 schakt upptogs här varav fyra innehöll kulturlager/anläggningar. I schaktet väster om ladan framkom en samling stenar (A17) som tolkas som ett stolpstöd och som kan ha tillhört en av Mellangårdens lador som legat på platsen. Inga tydliga spår av byggnaden framkom i övrigt. Strax söder om den befintliga ladugårdsbyggnaden framkom under ett sent lager kross/rasering ett brunt humöst lager med ett tunt träskikt i botten (A18, figur 12)). Lagret skulle kunna vara ett äldre odlingslager, men träet indikerar att det kan röra sig om ett golvlager. Det ligger i närheten av ett av husen tillhörigt 1700-talets Mellangård.

Öster om ladan påträffades rester av en husgrund i form av hörnet av en stenpackning (A21, figur 15), vilken sammanfaller med läget för en av 1700-talets ladugårdar. Ytterligare en stenpackning (A19) framkom i den södra delen av området, i schakt 29, denna var dock otidigare och av mer oklar karaktär. I samma schakt (29) framkom också en härd (A20), den enda anläggningen av förhistorisk karaktär som påträffades vid utredningen.

I övrigt indikerar både topografin och de två schakt som kunde tas upp inne i ladan att området där ladan ligger till största delen grävdes ur i samband med att ladan byggdes, varför sannolikheten för att det ska finnas bevarade lämningar här är låg. Även området på gräsplanen öster om ladan är kraftigt stört. Här finns omfattande raseringslager och i de schakt som grävdes fanns inga bevarade markhorisonter eller kulturlager under dessa utan här kom grå bottenlera eller morän. Däremot påträffades en underliggare till en malsten av förhistorisk karaktär i de omrörda lagren (figur 14).

A nr	Typ	Prel. datering	Anmärkning
A12	Terrasskant	Oklar	
A13	Husgrund	1700-tal	
A14	Husgrund?	1700-tal	
A15	Husgrund?	1700-tal	
A17	Stolpstöd?	1700-tal	
A18	Kulturlager	1700-tal	Golvnya
A19	Stenpackning	Oklar	Osäker
A20	Härd	Oklar	Förhistorisk karaktär
A21	Husgrund/syll	1700-tal	
A22	Stenpackning	Oklar	
A23	Stolpstöd?	Oklar	Osäkert

Tabell 2. Lämningar inom bytomtens östra del, jämför figur 12.

Figur 12. Plan över den östra delen av utredningsområdet med schakt och anläggningar markerade på ett utdrag av den digitala fastighetskartan över en karta med terrängskuggning, skala 1:600. Bytomtens begränsning (baserad på 1756 års karta) är markerad med vit linje. Objekt markerade med O-nr refererar till objekt i den tidigare utredningsrapporten och Ö-nr avser lämningsnummer i FMIS (Österåker socken).

Figur 13. Ett tunt kulturlager med trärester (golvlagert?) under senare raseringsmassor i schakt 23. Foto Britta Kihlstedt.

Figur 14 (till vänster). En underliggare till en malsten av förhistorisk karaktär som framkom i omrörda massor på gårdsplanen i områdets sydöstra del. Foto från sydöst av Britta Kihlstedt.

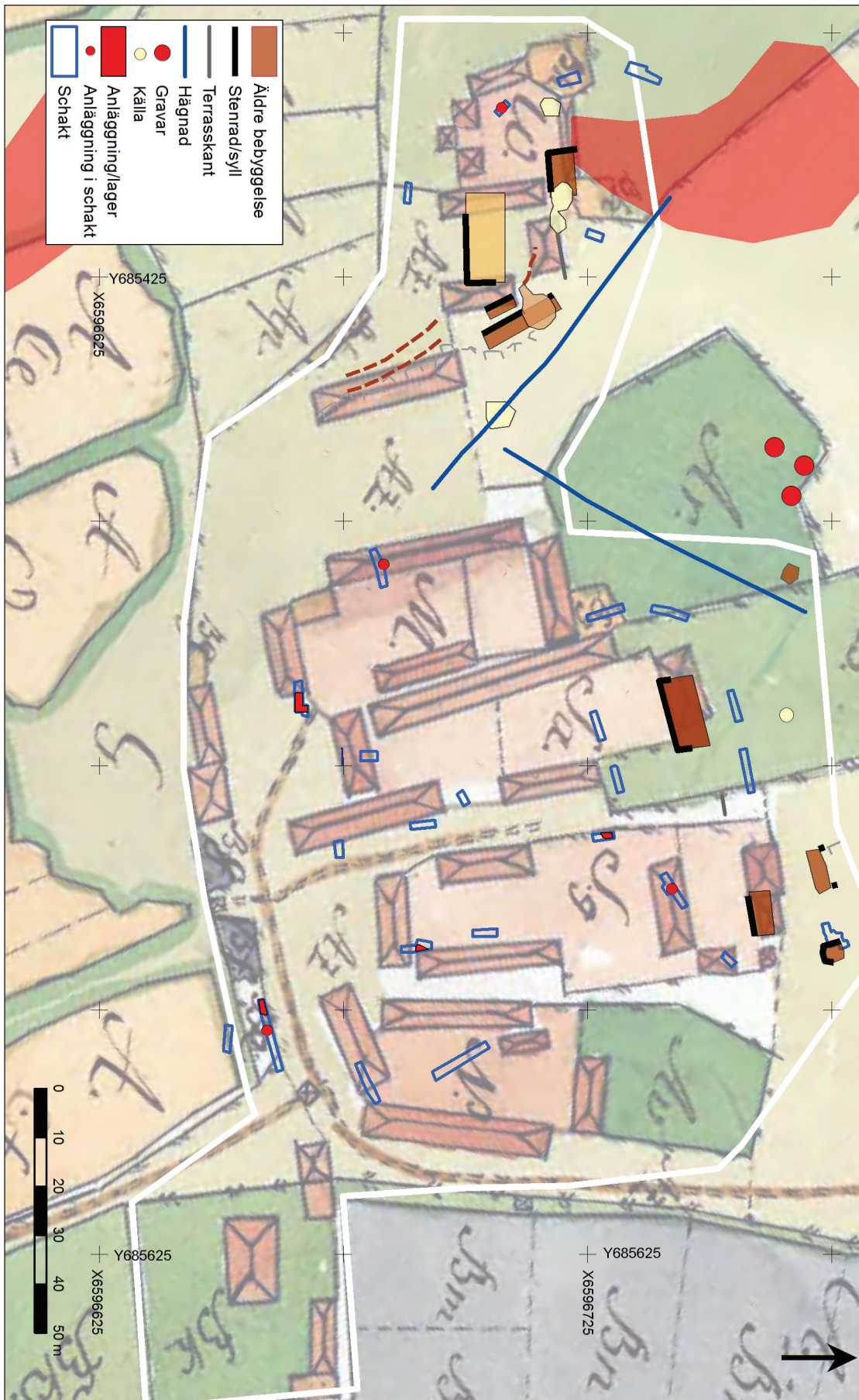
Figur 15 (till höger). Hörnet av en stenpackning/husgrund (A 21) som framkom i schakt 9 öster om ladan i områdets sydöstra del. Foto från nordnordöst av Britta Kihlstedt.

Kommentar och utvärdering

Sammanfattningsvis kan det konstateras att många århundraden av bruk satt sina spår i området, vilket gör det svårt att säkert bedöma de äldre lämningarnas omfattning och bevarandegrad. De bäst bevarade spår av äldre bebyggelse som påträffats finns i områdets västra respektive nordöstra delar. Dessa byggnader sammanfaller delvis med 1700-talets bebyggelsestruktur och bör vara minst så gamla, möjligen äldre. De har dock i flera fall använts in i relativt sen tid. Vi har bara i några schakt kunnat se att det finns bevarade, avsatta kulturlager eller konstruktioner i områdena mellan byggnaderna. Bilden är fragmentarisk och stora områden är störda och påverkade av senare aktiviteter. Även odling, trädgårdsbruk och betesdrift har påverkat marken.

Förvånansvärt få spår efter förhistorisk eller medeltida bebyggelse har påträffats - en härd i områdets sydöstra del och en malsten i samma område. Det indikerar att den äldre bebyggelsen varit av begränsad omfattning och/eller har legat utanför området. Det är också möjligt att de mer diskreta spåren från dessa perioder i hög grad förstörts av senare tiders verksamhet. Mot bakgrund av den tolkning som gjorts av platsen som en relativt sen (vikingatida) avgärda enhet (se s. 8 och s. 12 ovan) är det heller inte att förvänta omfattande förhistoriska lämningar med lång kontinuitet bakåt i tiden.

Utredningen har i allt väsentligt genomförts i enlighet med undersökningsplanen avseende tidsåtgång och metodik. Målsättningen att klarlägga var inom bytomten bevarade kulturlager och anläggningar finns har uppnåtts men bilden är splittrad utredningen visar att den information man får från små utredningsschakt i så komplicerade områden som detta är begränsad och inte bör övertolkas.

Figur 16. Plan över området som illustrerar schaktens och objektets läge i förhållande till bebyggelsen på 1756 års karta. Bytomtens begränsning är markerad med vit linje. Skala 1:1 200.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Fornminnesregistret (FMIS):

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Lantmäteriets digitala arkiv:

<https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/Historiska-kartor/>

Lantmäterimyndighetens arkiv (LMM):

Storskifteskarta 1756. Akt nr 01-ÖST-9

Arealavmätning 1832 Akt nr 01-ÖST-72

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK):

Häradsekonomska kartan 1901-06. Rydboholm J112-75-10

Ekonomiska kartan 1952 Täljö J133-10I9h54 och Österskär J133-10I9i54

Ortnamsregistret vid Institutet för språk och folkminnen:

<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/namn/ortnamn/ortnamnsregistret/sok-i-registret.html>

Näs, hgd, Österåker sn, Åkers skg, Stockholms län

andreas de Näs

5/6 1298, SD 2, s. 265. orig,

Litteratur

Grönwall, R. & Lilja, k., 2004. *Täljöviken. Kulturgeografisk analys, Österåker socken och kommun, Uppland*. Stockholms läns museum. Rapport 2004:5. Stockholm.

Kihlstedt, B. 2013. *Näsängen. Arkeologisk utredning. Näs 7:1 m. fl., Österåkers socken och kommun, Stockholms län, Uppland*. Stiftelsen Kulturmiljövård. Rapport 2013:33.

Lilja, K., 2005. *Täljöviken. Kulturmiljöinventering, Österåkers socken och kommun, Uppland*. Stockholms läns museum. Rapport 2005:11. Stockholm.

Zachrisson, T., 1998. *Gård, gräns, gravfält. Sammanhang kring ädelmetalldepåer och runstenar från vikingatid och tidigmedeltid i Uppland och Gästrikland*. Stockholm Studies in Archaeology 15. Stockholms Universitet. Stockholm.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM17002
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	43112-35741-2016, 2017-02-15
<i>Uppdragsgivare:</i>	Mats Olsson
<i>Personal:</i>	Britta Kihlstedt (projektledare), Ann Vinberg
<i>Landskap:</i>	Uppland
<i>Län:</i>	Stockholm
<i>Kommun:</i>	Österåker
<i>Socken:</i>	Österåker
<i>Fastighet:</i>	Näs 7:5
<i>Fornlämning:</i>	Österåker 590
<i>Kartblad:</i>	10I 9h, 10I 9i
<i>Koordinater, SV börn:</i>	X6596690 Y685370
<i>Höjd över havet:</i>	15–30 meter
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk utredning etapp 2
<i>Undersökningsperiod:</i>	24–28 april 2017
<i>Utredd yta:</i>	Cirka 24 000 m ²
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningmetod:</i>	RTK GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga dokumentationshandlingar utöver rapporten arkiveras.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd har tillvaratagits.

Bilaga 1. Objektsbeskrivningar

Anl nr	Typ	Beskrivning	Anmärkning
Karterade anläggningar synliga ovan mark:			
1	Husgrund	Rundat rektangulär förhöjning, 18x9 m (Ö-V) och 1,3 m hög. Övertorvad med en del sten synlig i ytan. I Ö sidan och i SÖ hörnet syns huggna kantstenar, i övrigt rundade block och natursten, upp till 1 m stora. Bevuxen med enstaka sly och slänbuskar i Ö del.	Platsen för statorbostad enligt uppgift från markägare. Troligen uppfört under tidigt 1900-tal eller sent 1800-tal. Ett hus är fortfarande markerat på ek. karta från 1952.
2	Husgrund?/ stensatt kant	Rektangulär, ca 8x5 m (Ö-V) och upp till 0,7 m hög. Oklar begränsning, i synnerhet mot N, tydligast i S där det finns en stensatt kant av 0,2-1,0 m stora, i huvudsak rundade stenar, i övrigt övertorvad. Möjligen har husgrunden fortsatt åt V där det finns en 0,10,3 m djup svacka/urschaktning vilken löper i N-S. Omedelbart V om denna finns en rundad förhöjning med sten i ytan, trol. röjningssten (A7). Även Ö om grunden finns övertorvade stensamlingar (A8), vilka kan ha samband med grunden eller utgör röjningssten. Anläggningen är bevuxen med flera stora askar och buskar. Avsats i svag S-sluttning. Hagmark.	Grunden sammanfaller med platsen för manbyggnaden till Västergården på 1756 års karta. Området är svårtolkat och förefaller delvis omgrävt i äldre tid.
3	Terrasskant	10 m lång (Ö-V) och 0,5 m hög. I kanten finns enstaka stenar och block, 0,1-0,4 m stora, men kanten är inte regelrätt stensatt.	
4	Husgrund?/ stenrad	Stenrad, 10 m (NV-SÖ) och 0,3-0,8 m hög, bestående av glest liggande delvis tillhuggna stenar, 0,2-0,4 m stora. I N delen störd av jordkällare (A5). S-sluttning, omedelbart V om berg i dagen. Hagmark.	Enbart synlig i form av syllstensrad. Möjligen del av en ladugrund. På 1756 års karta finns flera byggnader i området.
5	Källare	Rundad, 7 m i diameter, bestående av en grop, 3 m i diameter, omgiven av en 1-2 m bred och upp till 0,6 m hög vall. I SV finns en 1,5 m bred och 5 m hög "ramp" in mot källaren. Bevuxen med sly och busksnår. Svag SV-sluttning omedelbart nedanför blockig moränhöjd. Hagmark.	Verkar vara ingrävd i äldre grund (A4).
6	Husgrund?/ stenrad	Stenrad, 6 m (NNV-SSÖ) bestående av 0,2-0,3 m stora stenar. Avsats i svag S-sluttning. Hagmark.	Osäker, enbart synlig i form av stenraden, som dock är tydlig. På 1756 års karta finns flera byggnader i området.
7	Stensamling/ röjningsröse	Rund, 3 m i diameter och 0,6 m hög, övertorvad med 0,2-0,5 m stora stenar synliga i ytan. Skadad i Ö. Bevuxen med träd. Avsats i svag S-sluttning. Hagmark.	Har möjligen samband med husgrunden A2.
8	Stensamling/ röjningsröse	Består egentligen av två närliggande stensamlingar, ca 3-4 m stora och 0,2-0,3 m höga. Delvis övertorvade med 0,2-0,6 m stora stenar synliga i ytan. Avsats i svag S-sluttning. Hagmark	Hör eventuellt till husgrunden A2.
9	Stensamling/ röjningsröse	Rundat röjningsröse, 3 m i diameter och 0,3 m högt, delvis övertorvat med 0,2-0,8 m stora stenar i ytan. Troligtvis delvis markfasta block. SV-sluttning omedelbart nedanför blockig moränhöjd. Hagmark	Röjningsröse/odlingssten upplagt i anslutning till hägnad och markslagsgräns.
10	Vägbank	Ca 25 m (NNV-SSÖ), 2-43 m bred och 0,2-0,5 m hög. Har löpt upp till Västergården. Ej i bruk. Avsats i S-sluttning. Hagmark.	Vägen har möjligen en fortsättning i ett svagt hak som löper i samma riktning ca 20 m NV om vägen.
11	Hägnad	Stenrad/terrasskant, 75 m (NV-SÖ) och 0,4-0,6 m hög, bestående dels av oregelb. placerade 0,1-0,5 m stora stenar, dels av terrasskant. Bevuxen med träd och snår. Löper på skrå genom S-sluttande mark, på gränsen mellan öppen hagmark i SV och skogbevuxen, blockig moränhöjd i NÖ. Fortfarande i bruk och stängslad	I SÖ delen ligger ett röjningsröse, A8. Möter i SÖ hägnaden Österåker 505 som därifrån löper vidare mot NÖ.
12	Terasskant	3 m (Ö-V) och 0,1-0,2 m hög. Ställvis synliga stenar, 0,1-0,3 m stora. Ansluter till berg idagen i V. Osäker. I S-sluttande gräsbevuxen hagmark.	
13	Husgrund	Rektangulär förhöjning, 8x4 m stor 0,6 m hög (i S). Synliga syllstenar i S och Ö, 0,4-0,7 m stora (ett större block centralt). Övertorvad. På avsats i S-sluttning. Hagmark.	Kan vara manbyggnaden till Skattegården (?) på 1756 års karta.
14	Husgrund?	Rektangulär(?), 9 x 3 m. Svårtolkad, består av rader av stenar, 0,2-0,8 m stora, delvis markfasta i V och N och två stensamlingar/förhöjningar i V och Ö. Det finns även två vinkelrätt (mot N) löpande stenrader från V respektive Ö hörnet. Gräsbevuxen med ett större träd i den V kanten. På avsats nedanför bergskrön. Hagmark, ställvis blockig med hållar i N.	Uthus/ladugrund? Överensstämmer eventuell med mindre byggnader på 1756 års karta.

15	Husgrund?	Rundat rektangulär förhöjning, 4×4 m, 0,2 m hög. Övertorvad med enstaka i ytan synliga stenar, ca 0,2 m stora. I S kanten 0,2–0,6 m stora block, vilket misstänktes vara en kantkedja till en grav. I ett upptaget schakt visade sig stenarna vara en N–S löpande stenrad, troligen syll till en byggnad.	Se beskrivning, schakt 21. Jfr läget för mindre byggnad på 1756 års karta.
<i>Anläggningar som framkom vid schaktning:</i>			
16	Stolphål	Rundat, stenskott, 0,5 m i diameter med stenar 0,2–0,4 m stora och en fyllning av brun silt med inslag av tegel. Framkom i S3 under mylla/omrört k-lager i siltig morän.	Framkom i Schakt 3. Troligen sentida.
17	Stolpstöd?	Ca 0,15 m under marknivån syntes i schaktväggen längs ca 1 m av profilen ett skikt med stenar, 0,1–0,25 m stora (A 17). Dessa kan möjligen ha utgjort ett stolpstöd.	Framkom i Schakt 5. Möjligen stolpstöd – ligger på platsen för en ladugård på 1756 års karta.
18	Kulturlager/ golvyta?	Ett ca 0,10 m tjockt lager brun, humös kulturpåverkad sand/silt med ett tunt skikt trä i botten.	Framkom i Schakt 24 under raseringsmassor/utfyllnad. Utgör möjligen en golvyta eller en trampad yta.
19	Stenpackning	1,5×2 m stor inom schaktet (ej avgränsad), bestående av blandat stenmaterial med 0,1–0,5 m stora stenar i anslutning till ett 0,8 m stort block.	Framkom i Schakt 12. Stenpackningen är oregelbunden och delvis störd, därför osäker.
20	Härd	0,8 m i diameter med en sotig, något humös, sandig fyllning med inslag av skärvig och skörbränd sten och mindre mängder träkol.	Framkom i Schakt 12. Förhistorisk karaktär. En mindre del genomgrävdes för insamling av träkol.
21	Husgrund/ syll	Stenpackning, 2,5×2,5 m, bestående av 0,1–0,5 m stora stenar, i NV avgränsas den av en tydlig syllstensrad.	Framkom i Schakt 9. Ligger på platsen för bebyggelse inom Skattegården enligt 1756 års karta.
22	Stenpackning	1,5×2 m stor inom schaktet (ej avgränsad åt V, N och Ö), bestående av 0,1–0,15 m stora, ofta skarpkantade stenar i fyllning av mörkt gråbrun humös sand (som överliggande lager). Otydlig avgränsning söderut där den övergick i mer glest liggande stenar. Lagret grävdes genom i den S delen: 0,20 m tj.	Framkom i Schakt 20. Troligen någon form av aktivitetsyta (ex. golv, gårdsplan).
23	Stolpstöd?	Runt, stenskott, 0,5 m i diameter, med 0,2–0,3 m stora stenar.	Framkom i Schakt 22. Förefaller inte egentligen nedgrävt, möjligen stöd till stängselstolpe eller liknande. Ej undersökt.

Bilaga 2. Schakttabell

Schakt nr	Storlek	Lagerbeskrivning	Anmärkning
1	7×1,5–2,5 m; 0,3–0,4 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Därunder i NÖ ett 0,25 m tjockt lager mörkbrun, sandig mylla med riklig, men oregelbunden förekomst av stenar, 0,1–0,7 m stora. I övriga delar brun, humös sandig morän med en del sten, i mellersta delen med kolinblandning (kulturpåverkad), ca 0,15 m. 3. I botten gulbrun sandig morän.	Upptogs över förhöjning vilken misstänktes vara grav. Bedöms efter grävning som påfört/upplagt lager, inte som en anläggning/konstruktion.
2	4×2 m; 0,35–0,5 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Därunder ett 0,2–0,3 m tjockt lager brun humös sandig silt (mylla) med en del stenar, 0,1–0,4 m stora, samt enstaka tegelfragment. 3. I botten gulaktig, siltig morän.	Upptogs i kanten av svag förhöjning i N, vilken dock inte utgjorde en anläggning. Det humösa lagret, som var tjockare i denna del, hade karaktären av äldre odlingsjord. I schaktets Ö kant fanns en rundad mörkfärgning med tegelfragment, tolkad som nedgrävning/störning (ej undersökt).
3	3×1,5 m; 0,40 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Därunder ett 0,15 m tjockt lager mörkbrun humös sandig silt (myllig) med tegel och keramik och en del stenar, 0,1–0,3 m stora. 3. Därunder 0,10 m brungrå, humös sandig/silt med kolsplitter och en del tegelfragment. 4. I botten grå, relativt stenfri siltig/lerig morän.	Kulturpåverkade lager, troligen omrörda, eventuellt odlade. Centralt i schaktet ett stolphål av sentida karaktär (A16), ej undersökt.
4	3,5×1,5 m; 0,3 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Därunder ett 0,10–0,15 m tjockt lager gråbrun, humös, lerig silt (myllig) med enstaka stenar och block, 0,1–0,3 m stora på olika nivåer. 3. I botten grå lera, vattenhållande	Troligen odlat eller betat/trampat även i äldre tid.
5	3,5×1,5 m; 0,35 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Därunder humös (myllig), sandig morän 0,15 m. 3. I botten ljus, rödgul sandig morän.	Diffus övergång mellan L2 och L3. Osäker inmätning.
6	8×1,5 m; 0,4 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Därunder humös, stenig och blockig morän (mylla), 0,15 m. Siltigare partier i Ö resp. V. 3. I botten ljusbrun sandig morän, rikligt med sten.	Upptogs på moränförhöjning, på platsen för en lada på 1756 års karta. I övre delen av L1 syntes längs ca 1 m av profilen ett skikt med stenar, 0,1–0,25 m stora (A 17). Dessa kan möjligen ha utgjort ett stolpstöd i en lada. Ett par block i den Ö delen är möjligen del av syll till samma byggnad.
7	3,5×1,5 m; 0,4 m dj.	1. Mörk humus (mull), 0,20 m. 2. Därunder en skarp övergång till ljus, sandig morän med en del mindre stenar.	Inne i den N ladan. Äldre markhorisont saknas, förefaller urschaktat.
8	5×1,5 m; 0,6 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Därunder ett mörkbrunt, humöst, sandigt lager innehållande mycket sten, 0,1–0,5, delvis skarpkantad, och tegel. I den SÖ delen en stor stenfylld grop med luft mellan stenarna (sentida). 3. I botten ljus lera/silt med moränstråk.	Ö om mindre skjul. Raseringslager, kraftigt stört område.
9	6×1,5 m; 0,1–0,4 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m. 2. Brun humös morän 0,10 m. 4. I botten gulbrun morän	Ö om den N ladan. I NÖ delen av schaktet framkom en tydligt avgränsad stenpackning, tolkad som del av husgrund (A21). Den ligger på platsen för en ladugård enligt 1756 års karta. Ställvis fanns ett tunt lager småsten/kvartskross med tegel under grästorven.
10	13×1,5 m; 0,1–0,8 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m. 2. Raseringslager bestående av stenar, 0,1–0,3 m i den N delen och upp till 1,0 m i den S. Humös sandig/grusig fyllning med inslag av tegel, glas porslin etc, 0,1–0,3 m tj. 3. gråaktigt humöst, siltigt/sandigt (omrört) lager med en del tegel. 4. I botten ställvis grå lera, ställvis ljus, lerig morän.	Raseringslager, kraftigt stört område. En malsten i L2.

11	9×1,5 m; 0,3–0,5 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m. I V:a del: 2. Mörkbrun humös siltig sand (mylla) med rikligt med tegel (taktegel) samt, glas, porslin mm, 0,10 m. 3. Grå lera med enstaka block, samt något tegelfragment, 0,10 m. 4. I botten gulgrå, lerig/grusig morän. I Ö:a del: 2. Mörkbrun humös siltig morän (mylla) med tegel (taktegel), glas, porslin mm, 0,10 m. 3. Grå grusig lera (omrört) med tegel m.m., 0,20 m. 4. I botten ställvis grå lera, ställvis ljus lerig morän.	Parallellt med och norr om väg. Berör en av Norrgårdens byggnader enligt 1756 års karta, inga spår efter denna syntes, området är delvis stört.
12	16×1,5 m; 0,1–0,6 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m. I V:a delen av schaktet framkom en stenpackning (A19) direkt under denna. 2. Mörkbrun humös siltig morän (myllig) med varierande inslag av sten och med tegel, porslin m.m., 0,10–0,4 m, tjockast och mer omrört i Ö. 3. Därunder gulbrun siltig morän i den centrala delen av schaktet. Här framkom en härd (A 20). 4. I Ö framkom lerig grusig (vattensjuk) morän direkt under L2, i botten av schaktet.	Söder om väg. A19. Stenpackning. 3,2×1,3 (-V) inom schaktet (ej avgränsad. Bestående av 0,1–0,5 m stora sten av blandat material i anslutning till ett markfast block (0,8 m). Störd av sen negravning i S (bl a innehållande markduk). Karaktär av packning, men osäker/skadad. A20. Härd. Flera störningar, dels i stenpackningen i V, del en härdliknande sotig grop/störning i V.
13	6×1,5 m; 0,4–0,6 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m. 2. Mörkbrun humös sandig silt (fet mylla), 0,25 m, med rikligt inslag av tegel, glas m.m. 3. Brungrå humös sandig silt (äldre odlingsjord) 0,15 m. 4. I botten grå lerig, grusig morän (vattensjuk) med enstaka block.	I kanten av odlad yta på 1756 års karta.
14	5×1,5 m; 0,3 m dj.	1. Mörk humus (mull), 0,20 m. 2. I botten brungul siltig morän med en del sten och block, 0,1–0,3 m stora..	Svårt att bedöma i vilken mån denna del är urschaktad före uppförandet av ladan. Äldre markhorisont saknas dock.
15	3×1,5 m; 0,3–0,4 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m. 2. Brun humös sand (mylla) 0,15 m. 3. I botten brungul sandig morän.	Slutning omedelbart N om lada.
16	9×1,5 m; 0,2–0,8 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Mörkbrunt humöst, något sotigt kulturlager uppblandat med morän/grus. Rikligt inslag av tegel, glas, porslin m.m. 0,60 m. I Ö:a delen av schaktet framkom berg i dagen. I lagret fanns en del större stenar/block, men inga tydliga konstruktioner. 3. I botten brungul sandig/siltig morän med ett par större block.	En rundad nedgravning med samma fyllning som överliggande lager intill berghällen i Ö, undersöktes ej. Kulturlagret gav intryck av att vara ett omrört utfyllnadslager med blandat material.
17	6,5×1,5 m; 0,4–0,6 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Mörkbrun mylla 0,10 m. 3. Mörkbrunt humöst lager med morän/grus och inslag av tegel och glas, 0,2–0,3 m. 4. I botten gulgrå, siltig (våt) morän.	I V:a delen av schaktet fanns en del stenar och block, 0,2–0,4 m stora, dock oklart om de ingick i en konstruktion. Denna del schaktades inte i botten. V:a delen av schaktet togs ner djupare, till "steril" undergrund. I Ö:a delen fanns en rundad nedgravning, 0,5 m i diameter, med en liknande fyllning som ovanliggande lager, den undersöktes inte.
18	6×1,5 m; 0,4–0,6 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Mörkbrun humös mylla 0,10 m. 3. Mörkbrunt humöst kulturlager uppblandat med morän/grus med rikligt inslag av tegel, keramik, fajans, 0,40 m. 4. I botten grågul, siltig morän	Snarast karaktär av odlad lager. Otydligt gräns mellan L2 och L3, mer markant gräns mellan L3 och L4.
19	6×1,5 m; 0,3–0,8 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2–3. Mörkbrun humös mylla med inslag av tegel m.m. övergående i mörkbrunt humöst kulturlager uppblandat med morän/grus med rikligt inslag av tegel, keramik, fajans, 0,20 m. 4. I botten gulgrå sandig silt.	I V:a delen en rundad nedgravning (ej undersökt). I Ö:a delen en större grop. Båda med fyllning av liknande material som överliggande lager. Troligen avfallsgropar. Ej inmätta som anläggningar.

20	5×1,5 m; 0,4–0,65 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Mörkt gråbrun humös sandig mylla med enstaka tegel, glas, fajans m.m. 0,30 m 3. I N:a delen ett stenigt lager, närmast en stenpackning (A22), bestående av 0,1–0,15 m stora, ofta skarpkantade stenar i fyllning av mörkt gråbrun humös sand (som överliggande lager). Otydlig avgränsning söderut. Lagret grävdes inte igenom i den S delen: 0,20 m tj. 4. I botten brungul sandig/siltig morän.	A22 ej avgränsad i N, övergick i mer glest liggande stenar i S. Troligen någon form av aktivitetsyta (ex. golv, gårdsplan).
21	6×1,5 m–3,5 m; 0,25–0,8 m dj.	1-2. Grästorv/vegetationsskikt övergående i brun humös morän 0,20.	Upptogs över förhöjning som misstänktes vara grav eller husgrund. I Ö:a delen framkom en rad med stenar, 0,2–0,7 m stora. Tolkas som något osäker syllstensrad A21. Jfr läget med platsen för bebyggelse på 1756 års karta. Schaktet grävdes inte i botten
22	8×1,5 m–3,5 m; 0,2–0,4	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Brun humös sand (mylla), 0,15–0,25 m, tjockare i V. IV del framkom en stensamling (A23). 3. I botten gulbrun sandig morän.	A23, Stensamling/stolpstöd? Ej undersökt. L2 har karaktär av mylla/tramplager.
23	3×1,5 m; 0,2–0,3 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Brun humös sand (mylla) med sten och en del tegel, 0,10–0,20 m. 3. I botten rödgul morän.	På avsats nedanför husgrund i hagmark
24	7×1,5 m–2,5 m; 0,8 m dj.	1. Grästorv/humös sand/grus 0,15 m. 2. Brungrått flammigt lager, ställvis humöst, ställvist med grus/sten, 0,15–0,25 m. 3. Brun, humös kulturpåverkad sand/silt, 0,10 m, med ett tunt skikt trä i botten. 4. I botten rödgul morän.	På gårdsplan nedanför lada. L2 är ett omrört, påfört lager med raseringsmassor. L3 är troligen ett kulturlager, möjligen golvyta, eller en trampad yta. IV syntes en nedgrävning/dike i moränen.
25	2,5×1,5 m; 0,6 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m. 2. Brungrått flammigt lager, ställvis humöst, innehållande en del sten (ca 0,2 m stora), troligen byggsten för ramp till lada. 3. I botten rödgul morän.	L2 är ett omrört, påfört lager med raseringsmassor. Berg i dagen i schaktets Ö:a del.
26	7,5×1,5 m; 0,3–0,4 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Mörkbrun humös siltig morän med en del tegel, porslin, 0,20–0,35 m. 3. I botten brungul siltig morän.	L2 har karaktären av odlingslager. I schaktets löpte en ca 1,5 m bred svacka/störning genom schaktet, med fyllning och fynd av samma karaktär som ovanliggande lager.
27	8×1,5 m; 0,35–0,8 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,10 m. 2. Mörk, något sotig, sandig och kraftigt humös "matjord" med fynd av tegel, keramik, porslin, 0,20–0,65 m, mäktigast i S. 3. I botten brungul siltig morän.	L2 tolkas som odlingsjord. Lagret är skiktat i ett övre brunt skikt och ett undre, ca 0,20 m tjockt mörkare skikt. Lagrets tjocklek ökar mot ett hak i S. På 1756 års karta finns en liten täppa på platsen.